

Příměstský park Soutok chce rozšířit říční nivu, přilákat nové populace zvířat a podpořit diverzifikaci ekosystémů

Mezinárodní tým architektonických ateliérů NORMA (Česko), EMF (Katalánsko/Španělsko) a PARETO (Francie) pracuje na studii Příměstského parku Soutok, která navazuje na soutěžní návrh uveřejněný letos v dubnu. Architekti spolupracují s řadou odborníků, mimo jiné také s **terénním botanikem a krajinným ekologem Janem Albertem Šturmou, který je spoluautorem publikací Planeta Praha či Divoká příroda Prahy a jejího okolí.**

Jaká je krajina na území chystaného Příměstského parku Soutok pohledem Jana Alberta Šturmy? A jak se může změnit?

Soutok Berounky a Vltavy je ikonickým místem středních Čech, hraničním místem několika krajin, kultur, a okraj velkoměsta. **Soutoku dosahuje každá řeka v odlišném stavu: Vltava jako spíše průplavný kanál v hlubokém skalnatém kaňonu, Berounka jako polodivoká řeka s povodňovou dynamikou, bobry a štěrkovými náplavkami.**

Park na Soutoku proto spíše rozvíjí potenciál Berounky, charakter Vltavy je bohužel (z pohledu ekologie) fixován lodní dopravou a stávajícími přehradami.

Plochá niva, která začíná u hospody Tornádo u původně trampské osady Pumpahoma, se radikálně odlišuje od okolních krajin: na západ na ni ostře navazují teplomilné doubravy Českého krasu, na jih stoupají Hřebeny, a na východ prudké stráně hradiště Závist. Niva soutoku je však již dlouho zemědělskou krajinou, i když plnou fragmentů luhů, slepých ramen, mokřádků a starých průlehů. **Vysokou hodnotou území je pak tok Berounky, který má na středočeské poměry unikátně zachovalý charakter,** řeka zde tvoří štěrkové náplavky, na kterých hnízdí vodní ptáci a roste nízká vegetace vrb, permanentně ohryzávaná bobry.

Filozofie ekologického designu příměstské parku na soutoku pramení právě zde: chceme rozšiřovat říční nivu a podpořit diverzifikaci říčních ekosystémů. Drobné fragmenty měkkého luhu (lužního lesa tvořeného převážně vrbami) jsou dnes omezeny na úzký pás v okolí řeky, ze všech stran na ně tlačí zemědělská půda nebo turistická infrastruktura. **Náš plán je dát jim ve dvou místech – mezi Černošicemi a Radotínem a pak u samotného soutoku obou řek – více prostoru.** Rozšířením nivy přibude navíc typ krajiny, který dnes na

soutoku není, a to je tvrdý luh (les tvořený náročnějšími dřevinami, především jilmem vazem, topolem bílým, habry a topoly černými). Tvrdé luhy dnes díky intenzivnímu zemědělství v území úplně chybí. **Návštěva luhu bude trochu jako zážitek z krajiny minulosti: vysoká, stinná vegetace s komplikovaně propletenými vegetačními patry a bez větších cest, pěšinky vedoucí skrz měkký luh k řece...**

Soutok je ale také park, a bude proto také obsahovat otevřenou kulturní a komponovanou krajinu: čtyři zóny hospodaření (jádrová, přírodě blízká, kulturní a antropogenní) budou odlišovat území ponechané přírodním procesům od zbytku území, kde chceme obnovit pestrou krajinnou mozaiku a přidat či obnovit v ní prvky, které jsou buď zanedbané, nebo úplně chybí – **solitérní dřeviny, rytmizované aleje a remízky, solitérní křoviny**. Půjde zde i citlivě zemědělsky hospodařit: **extenzivní pastviny nebo sečené louky budou navazovat na "zelené srdce" parku** a budou organickým přechodem k území, které bude lidmi využíváno intenzivně – zástavbu, přístavy nebo suburbánní park mezi Radotínem a Velkou Chuchlí.

V dnešním území soutoku se však kromě jednodušeji "konvertovatelné" krajiny nacházejí také střípky krajiny typické pro okraj měst: brownfieldy, které jsou často silně zarostlé některými silně invazními druhy – hlavně javorem jasanolistým a křídkatou japonskou. Jejich "přerod" v biologicky hodnotnější krajinu bude zahrnovat redukci invazních druhů za současného využití biologického potenciálu již vzniklé krajiny. Brownfieldy (například u Radotína) zde již totiž často mají neotřelou a organickou parkovou strukturu, které cílenou výsadbou často nejde dosáhnout.

Park Soutok však není jen souborem dílčích kroků a drobných zlepšení biodiverzity a krajinného designu, ale uceleným krajině-ekologickým konceptem, známým jako "adaptivní ekologický management". Vzhledem k tomu, že k tvorbě nových krajinných celků bude využita především spontánní nebo řízená sukcese (tj. část území bude vznikat spontánně nebo s drobným systematickým dozorem tak, aby se jím například masivně nešířily invazní druhy), **nemůžeme dopředu odhadnout, jak přesně bude výsledná krajina vypadat a jaké bude mít druhové složení.** To je velký rozdíl oproti konvenčním parkům, které jsou do krajiny tvrdě vysazeny a poté konzervativně udržovány v mantinelech původního plánu. **Park Soutok bude naopak v zónách, nazývaných "jádrová" a "přírodě blízká", žít zčásti vlastním životem. Cílený ekologický management v nich bude probíhat jen velmi zlehka, a hlavně ze začátku.**

Aby byl takový plán proveditelný, je potřeba vědět, co se v krajině děje a jak se mění struktura i biodiverzita celé krajiny (a zdali například nedochází k masivním biologickým invazím). **Navrhujeme proto i rozsáhlý ekologický monitoring, který bude detailně sledovat stav aktuálních i nově vytvářených biotopů.** Vyhodnocování ekologického monitoringu je jádrem adaptivního managementu,

protože umožňuje pečovat o krajinu podle jejího aktuálního stavu – to je opět rozdíl oproti konvenčnímu parku, o který se pečuje “na sílu”, podle předem připravené šablony.

Soutok má ovšem větší než lokální význam: v současnosti je migrační bariérou v krajině, stavba Pražského okruhu, trať na Beroun i kanalizovaná Vltava z něj udělaly téměř neprůchozí území. **Bariéry dokáže překonat pouze masivní povodeň, která je v našem konceptu pozitivním jevem, vnášejícím přirozenou dynamiku do lužních ekosystémů.** Aby povodeň, lidé i zvířata mohli územím lépe procházet, navrhujeme výrazné zlepšení ekologické konektivity území a alespoň částečné zprůchodnění liniových bariér sérií podchodů i nastavením obecnějších pravidel pro zastavování území tak, aby nedocházelo k jeho další fragmentaci. **Soutok se totiž stane výrazně atraktivnější krajinou i pro velké populace zvířat – vodních ptáků a například plazů,** “provoz” v krajině se výrazně zvýší. Cyklostezky, dráty ani silnice se nesmí stát masovými popravišti užovek, krematorií volavek ani pohřebišti skokanů, a nově upravená infrastruktura bude umožňovat jejich bezpečný průchod územím.

A pak je tu také zemědělství. Hlavně v okolí tržnice má hospodaření v krajině navazovat na místní košíkářsko-ovocnářskou tradici, hodláme podpořit vznik trvale udržitelné zemědělské produkce v bio standardu. Zemědělské hospodaření v tomto území nemá jít proti filozofii celého soutoku, ale má být naopak refugiem druhů vázaných na tradiční zemědělskou krajinu. **Sem patří i plánovaný vznik travních sadů, pásů křovin, úhorů a košíkářských prutníků.**

Soutok je také v současnosti využíván i průmyslově. **Těžba štěrkopísku se má v budoucnu výrazně rozšířit, což nechápeme jako katastrofu, ale výrazně pozitivní příležitost.** Citlivě rekultivované pískovny patří v naší krajině mezi biologicky nejvhodnější biotopy. Připomínají totiž jezera a jsou pestrou mozaikou biotopů včetně těch nejvzácnějších – mokřadů v litorálních zónách a otevřených písčin, které již v běžné kulturní krajině téměř zcela zanikly. **Na ně jsou často vázány ty nejvzácnější organismy žijící v naší krajině, a proto bude úprava pískoven po vytěžení ložiska směřovat k ekologicky nejvhodnější formě rekultivace řízenou sukcesí.**

Jan Albert Šturma (1981) je český terénní botanik, věnuje se krajinné ekologii a ekologii rostlinných společenstev. Vystudoval geobotaniku na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy. Vyučuje na Fakultě humanitních studií UK, pořádá exkurze a workshopy na téma suburbánní a industriální vegetace, etnobotaniky a zvyšování biodiverzity intenzivně využívané zemědělské krajiny. V nedávné době se podílel na projektu Mezioborový design rozvoje města podpořeném Technologickou agenturou ČR. Společně s Radkem Mikulášem napsal knihu Divoká příroda Prahy a jejího okolí. Je

také spoluautorem knihy s názvem Planeta Praha, která vznikla paralelně s natáčením stejnojmenného filmu.

Proč Soutok?

Rozlehlé příměstské parky zřizuje kvůli probíhající klimatické změně stále více evropských velkoměst. Pražský metropolitní park se nachází v záplavové oblasti, hlavní město Praha jí chce vrátit původní přírodní ráz. Stěžejní roli v celé lokalitě hraje řeka Berounka se svým jedinečným, člověkem nepříliš narušeným, charakterem. Park má také Praze umožnit lépe čelit první povodňové vlně.

Příměstský park Soutok by měl občanům hlavního města zajistit nejen lepší životní podmínky, ale také jim nabídnout atraktivní prostor pro trávení volného času. Kromě vycházkových tras pro pěší má území protknout síť cyklostezek, vzniknou zde místa vhodná ke koupání, zázemí pro komunitní akce i školní vzdělávání. Každá z dotčených městských částí a obcí získá svůj vstupní bod, který se stane vlastním jedinečným parkem pro každodenní rekreaci.

Norma architekti

Odborný magazín Architect+ zařadil ateliér Norma architekti do top ten žebříčku Emerging Architects 2023. Ten vybírá mladé architektonické ateliéry, jejichž dosavadní tvorba vykazuje rostoucí kvalitu.

Ateliér Norma architekti i celý mezinárodní tým (NORMA+EMF+PARETO) pracující na přeměně území na soutoku řek Vltavy s Berounekou vede Ing. arch. Jana Moravcová, která pokračuje v rodinné tradici stavitelství. Architekturu si v praxi osahala v ateliérech Ivan Kroupa architekti, Erick van Egeraat associated Architects a ADR. Ateliér NORMA architekti založila Jana Moravcová v roce 2012. Od roku 2017 vede stejnojmennou galerii architektury a od roku 2019 je garantem výuky urbanismu na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze.

Kontakty

Norma architekti
Podskalská 370/31, 12800 Praha 2
tel. +420 773 043 800
architekti@norm-a.com
www.norm-a.com

Kontakt pro média:

Petr Buček, OnePage PR
petr.bucek@onepage.cz
tel. +420 775 373 799